

การป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้สูงอายุ

จิราพร พวงอินทร์¹ และจอมเดช ตรีเมฆ²

วันได้รับบทความ: 21 กรกฎาคม 2566 วันแก้ไข: 15 กันยายน 2566 วันยอมรับเผยแพร่: 20 กันยายน 2566

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ประเภทความผิดของอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้สูงอายุ และเพื่อสร้างแนวทางการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้สูงอายุ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ขั้นตอนการศึกษาดังกล่าวประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้กำกับสถานีตำรวจนครบาล และการสนทนากลุ่ม (Focus group) เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ พนักงานอัยการ นักจิตวิทยา ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่กรมกิจการผู้สูงอายุ และเจ้าหน้าที่กรุงเทพมหานคร โดยขอบเขตการศึกษาอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีสถิติคดีอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินสูงสุด ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการเป็นตกเหยื่ออาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน เกิดเนื่องจากผู้สูงอายุอยู่บ้านตามลำพัง ขาดคนดูแลและให้คำปรึกษา พฤติกรรมโดยทั่วไป ขาดการปฏิสัมพันธ์ ไม่ติดตามข้อมูลข่าวสาร ไม่มีความสามารถในเรื่องการใช้เทคโนโลยี และด้วยวัยที่มากขึ้นจึงมีความเสื่อมสภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ อีกทั้งสังคมในชุมชนเป็นลักษณะสังคมเมือง ไม่มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ด้านประเภทความผิดของอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้สูงอายุ พบว่าเป็นคดีฉ้อโกง ทั้งฉ้อโกงซึ่งหน้าและฉ้อโกงออนไลน์ ส่วนแนวทางการป้องกันอาชญากรรม เกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้สูงอายุ สรุปได้ 4 ประเด็นคือ 1) การบริหารกำลังพลและการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงาน 2) การปรับปรุงสภาพแวดล้อมและอุปกรณ์ในการป้องกันอาชญากรรม 3) การประชาสัมพันธ์โดยการลงพื้นที่ และ 4) การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ อาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน การป้องกันอาชญากรรม

¹ คณะอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

² วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

The Prevention of Property Crimes against the Elderly

Jiraporn Poungin¹ & Jomdet Trimek²

Received: July 21, 2023 Revised: September 15, 2023 Accepted: September 20, 2023

Abstract

The objectives of this research were to analyze factors of crime victimization and types of property-related crimes committed against the elderly, as well as propose preventive guidelines. This qualitative study employed in-depth interviews with metropolitan police station superintendents and focus group discussions with relevant personnel, including prosecutors, psychologists, community leaders, officers from the Department of Older Persons, and officers from the Bangkok Metropolitan Administration. Due to its high property crime rate, Bangkok was designated as the study area. The results indicated that elderly property crime victimization was a result of living alone, a lack of caretakers and consultants, a lack of social interaction, a lack of attention to information and news, an inability to comprehend technology, physical and mental deterioration, and social isolation. In terms of types of crime, they involved offline and online fraud. Regarding the corresponding guidelines for property crime prevention, four recommendations were proposed; 1) personnel management and interagency implementation, 2) enhancement of the living environment and crime prevention tools, 3) community outreach via house visits, and 4) promotion of online media literacy.

Keywords: Elderly, Property crime, Crime prevention

¹ Faculty of Criminology and Justice Administration, Rangsit University (Corresponding author)

² College of Social Innovation, Rangsit University

บทนำ (Introduction)

สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้มีมติให้ถือเอาวันที่ 1 ตุลาคม ของทุกปีเป็นวันผู้สูงอายุสากล (International Day for Older Persons) เพื่อปลุกให้คนตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นเกี่ยวกับผู้สูงอายุ เช่น เรื่องคุณค่า คุณูปการที่ผู้สูงอายุมีต่อสังคม และเรื่องการกระตุ้นแรงต่อผู้สูงอายุ ในส่วนของประเทศไทย จากอัตราการเพิ่มของประชากรที่ลดลง แต่ประชากรสูงอายุกลับมีอัตราการเพิ่มที่มากขึ้น ในปี 2565 นี้ ตามสถิติผู้สูงอายุ สัญชาติไทย และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านจำนวนประชากรไทย 66,090,475 ล้านคน มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป 12,698,362 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 19.21 ของประชากรทั้งหมด (สถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย, 2565) คาดประมาณว่าใน 4 ปีข้างหน้า ประเทศไทยจะเป็น “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” คือประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไป มีสัดส่วนถึงร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด (การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ.2553-2583, สศช.) รายละเอียดแบ่งตามช่วงอายุ เพศ ของประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ปรากฏตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรไทยปี 2565 ที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป แบ่งตามช่วงอายุ และเพศ

ช่วงอายุ	ชาย	หญิง	รวม
60-69 ปี	3,258,558	3,861,713	7,120,271
70-79 ปี	1,635,323	2,108,143	3,743,466
80 ปีขึ้นไป	728,193	1,106,432	1,834,625
	5,622,074	7,076,288	12,698,362

ที่มา: ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร สถิติประชากรรายจังหวัด กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย

ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2565 <https://stat.bora.dopa.go.th/StatMIS/#/ReportStat/3>

ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มเสี่ยงทั้งเรื่องปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิต เป็นเรื่องที่ถูกภาคส่วนให้ความสำคัญในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหากันอยู่อย่างต่อเนื่อง ทั้งปัญหาเรื่องการเดินทาง การพักอาศัย จะเห็นได้จากปัจจุบันมีการดำเนินการด้านภูมิสถาปัตยกรรมสำหรับผู้สูงอายุอยู่ทั่วไป และปัญหาอีกประการที่สำคัญและพบเห็นอยู่บ่อยครั้งคือปัญหาอาชญากรรมที่กลุ่มมิชฌาซีพลงกฉวยโอกาสและหาช่องทางในการกระทำต่อผู้สูงอายุในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งทำร้ายร่างกาย และการหลอกลวงทรัพย์สินจากผู้สูงอายุ จากปัญหาอาชญากรรมในผู้สูงอายุที่เกิดขึ้น มีหลายหน่วยงานให้ความสนใจและดำเนินการ ทั้งการแนะนำให้ผู้สูงอายุดูแลตัวเองในเบื้องต้น รวมถึงมาตรการป้องกันต่างๆ แต่สถิติการเกิดอาชญากรรมในผู้สูงอายุนับวันจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จากการศึกษาแบบการป้องกันอาชญากรรมที่กระทำต่อผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุที่เคยมีประสบการณ์ด้านการเกิดอาชญากรรม ส่วนใหญ่ เป็นอาชญากรรมความรุนแรงเกี่ยวกับทรัพย์สิน (ลักทรัพย์ ปล้นชิงทรัพย์ กรรโชกทรัพย์ ยักยอกทรัพย์ ฉ้อโกงทรัพย์) รวมแล้วมีมากถึงร้อยละ 76.39 (ไกรวุฒิ วัฒนสิน, 2561) และสถิติคืออาชญากรรมความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน จากข้อมูลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในผู้เสียหายกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยในช่วงปี พ.ศ.2550 มีจำนวนเพียง 344 ราย ในขณะที่ พ.ศ.2561-2565 มีอัตราเพิ่มขึ้น 7-9 เท่า ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สถิติคดีอาญากลุ่มที่ 2 ฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้เสียหายกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป

รอบปีงบประมาณ	2561	2562	2563	2564	2565
จำนวนคดี					
ฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	3,103	2,793	2,585	2,701	2,926

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

จากสภาพของผู้สูงอายุที่เสื่อมลงตามเวลาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ความสามารถในการป้องกันตัวเองจากการถูกกระทำผิดจึงลดน้อยลง และจากสถานการณ์ปัจจุบัน มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการกระทำ ความผิดมากขึ้น จากข่าวต่างๆ ที่ผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่อจากการโทรศัพท์ข่มขู่ให้กลัวหรือสร้างสถานการณ์ในการหลอกลวงเพื่อหวังทรัพย์สิน และจากสถิติการเกิดอาชญากรรมที่เพิ่มขึ้น จึงเป็นความสำคัญและจำเป็นที่ต้องมีมาตรการหรือการดำเนินการที่จะป้องกันผู้สูงอายุดังกล่าวจากอาชญากรรมที่พัฒนารูปแบบการก่ออาชญากรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน ทั้งจากความอ่อนแอของผู้สูงอายุ หรือช่องว่างในการตรวจตราดูแลของครอบครัวและเจ้าหน้าที่ เพื่อความเป็นอยู่อย่างมีความสุข มั่นคงปลอดภัยในตัวผู้สูงอายุเองรวมถึงครอบครัวที่มีผู้สูงอายุอยู่ในความดูแลด้วย

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย (Research Objectives)

- เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและประเภทความผิดของอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้สูงอายุ
- เพื่อสร้างแนวทางการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้สูงอายุ

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

1. แนวคิดทฤษฎีด้านการกระทำผิดและการป้องกันการกระทำผิด

1.1 ทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory): Cornish และ Clarke (1987) ทฤษฎีนี้อธิบายแรงจูงใจของผู้กระทำผิดว่าเป็นการก่ออาชญากรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง กระบวนการตัดสินใจอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลในเรื่องของ โอกาส (Opportunity) ค่าใช้จ่าย (cost) และ ประโยชน์ที่จะได้รับ (Benefit) แนวคิด ตามทฤษฎีนี้ อาทิ 1) การเป็นผู้มีอิสระในการเลือกที่จะกระทำผิด กฎหมาย 2) แนวทางในการเลือกพฤติกรรมผิดกฎหมายขึ้นอยู่กับความพึงพอใจหรือประโยชน์สูงสุด 3) การคิดคำนวณถึงผลที่จะตามมาหลักจากการประกอบอาชญากรรมแล้ว ไม่ว่าจะเป็ผลประโยชน์ที่จะได้รับ ความ เป็นไปได้ที่จะถูกจับกุม อัตราโทษที่จะได้รับหากถูกจับกุม และ 4) ผลประโยชน์จากการกระทำผิดนอกจากจะเป็นทรัพย์สินแล้ว ยังรวมถึงความพอใจหรือความสุขทางด้านจิตใจด้วย

1.2 ทฤษฎีกิจกรรมประจำวัน (Routine Activity Theory) ทฤษฎีนี้พัฒนาโดย Cohen and Felson (1979) โดยมีหลักการพื้นฐานว่าอัตราการเกิดอาชญากรรมมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติในการใช้ชีวิตประจำวัน โดยอาชญากรรมเกิดจากองค์ประกอบ 3 ประการ ประการแรกคือผู้กระทำผิดที่ได้รับแรงจูงใจ

(Motivated offender) ประการที่สองคือเป้าหมายที่เหมาะสม (Suitable target) และประการที่สามคือ การขาดผู้ดูแลที่มีความสามารถ (Absence of a capable guardian) การใช้ชีวิตประจำวันที่เกิดโดยปกตินิสัยที่มองว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้บุคคลเป็นเหยื่อ เช่น ช่วงเวลาในการออกจากบ้าน เส้นทางที่ใช้ในการเดินทางที่เหมือนเดิม การสวมใส่เครื่องประดับราคาแพง รวมตลอดถึงลักษณะที่อาจตกเป็นเหยื่อโดยง่าย เช่น เด็ก ผู้หญิง และผู้สูงอายุ โดย ทฤษฎีนี้ให้ปรับในเรื่องของกลไกที่กระตุ้นให้มีการควบคุมตนเอง จากสถานการณ์หรือสิ่งยั่วยุให้ประกอบอาชญากรรม โดยสถาบันครอบครัวอาจเป็นตัวสร้างการควบคุมตนเองเพื่อไม่ให้บุคคลไปกระทำผิดกฎหมายได้

1.3 ทฤษฎีป้องกันอาชญากรรมโดยสภาพแวดล้อม (Theory of Crime Prevention through Environmental Design): Jeffery (1977) ได้พัฒนาทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมโดยสภาพแวดล้อมขึ้นมาเป็นท่านแรก โดยมีหลักพื้นฐานมาจากธรรมชาติของการเรียนรู้ กล่าวคือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพจะทำให้คนร้ายพัฒนาแรงกระตุ้นในการประกอบอาชญากรรม ซึ่งมีทั้งความพึงพอใจหรือความหวาดกลัวจากการประกอบอาชญากรรม เช่น คนร้ายจะถูกกระตุ้นให้ลงมือกระทำผิดหากพบเห็นบ้านเรือนที่ตั้งอยู่ในซอยเปลี่ยวซึ่งไม่มีไฟฟ้าส่องสว่าง เป็นต้น ดังนั้นจึงเสนอให้ใช้การออกแบบที่พักอาศัย สถานที่ทำงาน สถานประกอบการ ตลอดจนที่สาธารณะ ให้มีอิทธิพลต่อการทำให้คนร้ายไม่กล้าลงมือประกอบอาชญากรรม โดยแนวทางในการออกแบบสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันอาชญากรรม สามารถแบ่งแยกออกได้เป็น 4 รูปแบบ คือ 1) การใช้ธรรมชาติในการเฝ้าระวัง (Natural surveillance) 2) การควบคุมทางเข้าออก (Natural access control) 3) เสริมสร้างการเป็นอาณาเขต (Natural territorial reinforcement) และ 4) การบำรุงรักษาสถานที่ (Maintenance)

1.4 แนวคิดทฤษฎีด้านเหยื่อวิทยา: Hans Von Hentig (1948) ได้อธิบายประเภทเหยื่ออาชญากรรมจากปัจจัยด้านจิตใจ สังคม ชีวภาพ และสถานการณ์ของการตกเป็นเหยื่อ ซึ่งได้จำแนกเหยื่อออกเป็น 13 ประเภทดังนี้ 1) ผู้เยาว์ (Young people) 2) สตรี (Females) 3) ผู้สูงอายุ (Elderly): ผู้สูงอายุ 4) ผู้ที่บกพร่องทางจิตและวิกลจริต (Mentally ill/intellectually disabled) 5) ผู้อพยพ (Immigrants) 6) ชนกลุ่มน้อย (Minorities) 7) ผู้ที่โง่โดยกำเนิด (Dull normal) 8) ผู้ที่มีจิตใจหดหู่ (The depressed) 9) ผู้ที่โลภ (The acquisitive) 10) ผู้ที่ไม่อยู่ในกฎระเบียบ (The wonton) 11) ผู้ที่โดดเดี่ยวและผู้ที่อกหัก (The lonesome and broken-hearted) 12) ผู้ที่ตกอยู่ในความทุกข์ทรมาน (Tormentors) และ 13) ผู้ที่ถูกตัดโอกาส (Blocked, exempted, and fighting victims) ส่วน Stephen Schafer (1968) ได้จำแนกประเภทของเหยื่อ ทั้งจากลักษณะและพฤติกรรมทางสังคม โดยการจัดกลุ่มขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมของเหยื่อเป็นสำคัญ โดยแบ่งประเภทของเหยื่อไว้ 7 ประเภทด้วยกันคือ 1) เหยื่อที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากร (Unrelated victims-no responsibility) 2) เหยื่อที่ยั่วยุทำให้เกิดเหตุอาชญากรรม (Provocative victims-share responsibility) 3) เหยื่อที่จุดชนวนให้เกิดเหตุอาชญากรรม (Precipitative victims-some degree of responsibility) 4) เหยื่อที่มีความอ่อนแอทางชีวภาพ (Biological weak victims-no responsibility) 5) เหยื่อที่มีความอ่อนแอทางสังคม (Socially weak victims-no responsibility) 6) ผู้ที่ตก

เป็นเหยื่อของตนเอง (Self-victimizing-total responsibility) และ 7) เหยื่อการเมือง (Political victims-no responsibility)

ยังมีแนวคิดด้านความสัมพันธ์ของพฤติกรรม วัฒนธรรม พื้นที่ วิธีการดำเนินชีวิตของเหยื่อและสถานการณ์ มีหลายทฤษฎีที่อธิบายด้านเหยื่อวิทยายุคใหม่ อาทิ ทฤษฎีกับดักทางวัฒนธรรม (Cultural Trappings Theory) ทฤษฎีการจู่โจมของเหยื่อ (Victim Precipitation Theory) ทฤษฎีการป้องกันพื้นที่ (The Defensible Space Theory) หรือ ทฤษฎีโอกาสในการตกเป็นเหยื่อ (The Opportunity Theory) เป็นต้น โดย Fattah (2000) ได้บูรณาการปัจจัยสำคัญจากทฤษฎีด้านเหยื่ออาชญากรรมดังกล่าว ซึ่งได้นำเสนอองค์ประกอบสำคัญต่อการเกิดอาชญากรรม 10 ประการ ดังนี้ 1) โอกาส (Opportunities) 2) ปัจจัยเสี่ยง (Risk factors) 3) ผู้กระทำความผิดที่มีแรงจูงใจ (Motivated offenders) 4) การเปิดเผยตัว (Exposure) 5) การคบค้าสมาคม (Associations) 6) ช่วงเวลาและสถานที่อันตราย (Dangerous times and dangerous places) 7) พฤติกรรมเสี่ยงอันตราย (Dangerous behaviors) 8) กิจกรรมที่มีความเสี่ยงสูง (High-risk activities) 9) พฤติกรรมการป้องกันตัวหรือหลีกเลี่ยง (Defensive/avoidance behaviors) และ 10) ความโน้มเอียงทางโครงสร้างและวัฒนธรรม (Structural/cultural proneness)

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

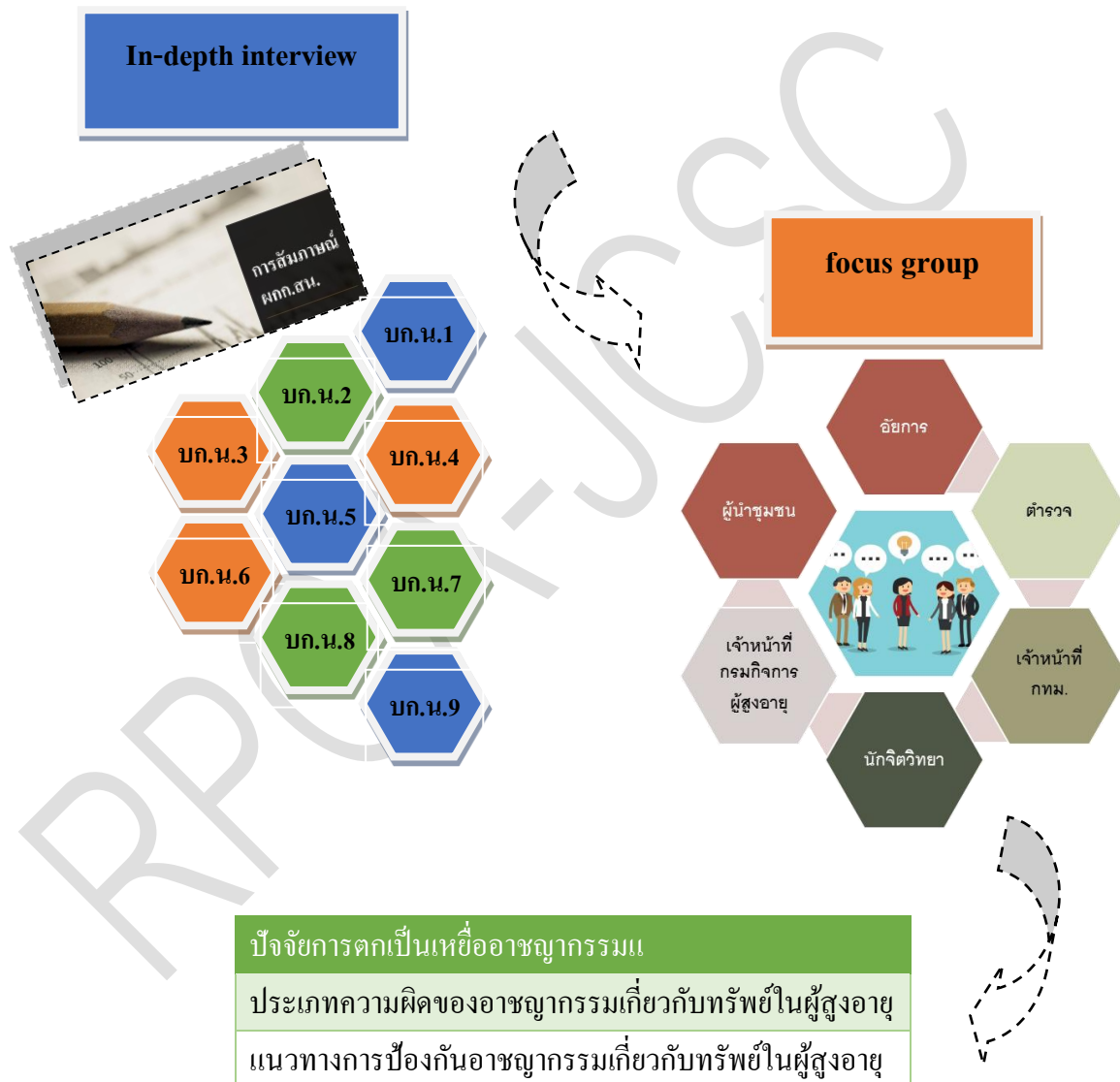
พิสิฐ ระฆังวงษ์ และประพนธ์ สหพัฒนา (2562) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมของผู้สูงอายุเรียงความสำคัญคือ ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านทรัพย์สิน และด้านการถูกทอดทิ้ง ส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำของคนในครอบครัว โดยเสนอให้เน้นการส่งเสริมความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ส่วนด้านอื่นๆ ก็เน้นให้ชุมชนเจ้าหน้าที่ตำรวจ ออกพบปะผู้สูงอายุ การจัดระบบอาสาสมัครเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ การให้ความรู้ รวมถึงตลอดถึงการจัดระเบียบชุมชน เพื่อลดโอกาสในการกระทำผิด

ณัฐชัย จันทร์ทิพย์ และคณะ (2565) ศึกษาการส่งเสริมเทคโนโลยีคอลเซ็นเตอร์ (call center) การดูแลสุขภาพ และการจัดการชีวิตของผู้สูงอายุยุค 5G ให้สอดคล้องกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุควรพัฒนาศาสตร์ด้านการสื่อสารโดยมุ่งเน้นยังกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีให้กับผู้สูงอายุให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้เกิดการนำไปใช้ประโยชน์ได้โดยง่ายและสะดวก รู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารมีทักษะในการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล และการสื่อสารยุคใหม่ได้เนื่องจากผู้สูงอายุไทยยังคงมีการเข้าถึงเทคโนโลยีการสื่อสารยุคใหม่ไม่มากนักแต่มีแนวโน้มปรับตัวเพิ่มขึ้นในการเข้าถึงบริการสื่อสารออนไลน์ต่าง ๆ ถึงแม้ว่าผู้สูงอายุยังไม่เท่าทันกับเรื่องเทคโนโลยี แต่มีการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุเห็นถึงประโยชน์ในการใช้เทคโนโลยี

เจนจิรา เชื้อประดิษฐ์ และกิริติ คชนทวา (2563) ศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พบว่ามีการรับรู้ถึงประโยชน์ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์ มีทัศนคติที่มีต่อการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ และมีความตั้งใจที่จะใช้แอปพลิเคชันไลน์ต่อไป

ระวีวรรณ ทรัพย์อินทร์ และ ญาศิณี เคารพธรรม (2560) ศึกษาสื่อกับผู้สูงอายุในประเทศไทย พบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อผู้สูงอายุนั้น เป็นการใช้สื่อเพื่อตอบสนองความต้องการ ด้านการรับข่าวสาร ความบันเทิง และการนำเนื้อหาไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้สูงอายุมีแนวโน้มในการใช้สื่อออนไลน์มากขึ้น และสื่อหลักอย่างโทรทัศน์และวิทยุก็ยังคงเป็นสื่อที่เข้าถึงผู้สูงอายุได้มากที่สุด

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. รูปแบบการวิจัยและผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) ผู้วิจัยเจาะจงเลือกพื้นที่รับผิดชอบของ กองบัญชาการตำรวจนครบาล (บช.น.) หรือพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในการเก็บข้อมูล เนื่องจากเป็น กองบัญชาการที่มีสถิติคดีอาญาเกี่ยวกับทรัพย์สินที่สูญหาย

1) การสัมภาษณ์เชิงลึก: เจาะจงเลือกผู้กำกับสถานีตำรวจ ในสังกัด บช.น. เนื่องจากระดับผู้ กำกับสถานีตำรวจ เป็นตำแหน่งที่มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานทุกด้านของสถานีตำรวจ (งานป้องกัน ปราบปราม งานสืบสวน งานสอบสวน งานอำนวยความยุติธรรม และงานความมั่นคง) และข้าราชการตำรวจระดับผู้ กำกับสถานีตำรวจ ในการแต่งตั้งปกติจะต้องเป็นข้าราชการตำรวจมาไม่น้อยกว่า 17 ปี (กฎ ก.ตร.ว่าด้วยการแต่งตั้ง ข้าราชการตำรวจ, 2561) ดังนั้นย่อมมีองค์ความรู้ในเรื่องงานตำรวจเป็นอย่างดี โดยผู้วิจัยเลือกสัมภาษณ์ผู้ กำกับสถานีตำรวจ 1 สถานีตำรวจ ในแต่ละกองบังคับการตำรวจนครบาล (บก.น.) ซึ่ง ใน บช.น. มีอยู่ 9 บก.น.โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบโหนดหิมะ (snowball sampling) จำนวนทั้งสิ้น 9 ราย

2) การสนทนากลุ่ม: ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ เกี่ยวข้องกับในผู้สูงอายุโดยมีประสบการณ์การทำงานไม่น้อยกว่า 2 ปี จากพื้นที่กรุงเทพมหานคร/ กองบัญชาการตำรวจนครบาล โดยมี ตำรวจ พนักงานอัยการ เจ้าหน้าที่กองการพัฒนารวมชน สำนักพัฒนา สังคม กรุงเทพมหานคร นักจิตวิทยา เจ้าหน้าที่กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์ และผู้นำชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 12 ราย

2. การเก็บข้อมูลและเครื่องมือในการวิจัย

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้ชุดข้อคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 10 ข้อ สัมภาษณ์ผู้กำกับการ สถานีตำรวจ สังกัด บช.น. เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านปัจจัยการตกเป็นเหยื่อของผู้สูงอายุ ประเภทความผิดของ อาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้สูงอายุ รวมถึงตลอดถึงแนวทางการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินใน ผู้สูงอายุในเบื้องต้น

2.2 การสนทนากลุ่ม ใช้ชุดข้อคำถามในการสนทนากลุ่ม จำนวน 3 ข้อ เป็นการระดมความคิด จากหลากหลายสาขาอาชีพที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ โดยมี ตำรวจ พนักงานอัยการ ผู้นำชุมชน นักสังคม สงเคราะห์ นักจิตวิทยา เจ้าหน้าที่กรมกิจการผู้สูงอายุ ในการวิเคราะห์แนวทางการป้องกันอาชญากรรม เกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้สูงอายุ ตามประเภทของอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้สูงอายุที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้สูงอายุ ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.3 สรุปแนวทางการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้สูงอายุ

3. การพิทักษ์สิทธิอาสาสมัครในการวิจัย/จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

งานวิจัยนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยเกี่ยวกับมนุษย์ โรงเรียน นายร้อยตำรวจ: COA No.6/2566 วันที่รับรอง 18 พฤษภาคม พ.ศ.2566 โดยผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามหลัก จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คือหลักความเคารพในบุคคล หลักผลประโยชน์ และหลักความยุติธรรม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive statistic) ในการบรรยายข้อมูลพื้นฐานทั่วไปจาก การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และการตีความข้อมูล (Interpretation of information) จากการสังเกต การตอบข้อคำถาม การอภิปราย และการแสดงความคิดเห็นจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย (Results)

การวิจัยเรื่องการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้สูงอายุในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วนด้วยกันคือ 1) สถิติการเกิดคดีอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน 2) ปัจจัยการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้สูงอายุและประเภทความผิดของอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้สูงอายุ และ 3) แนวทางการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้สูงอายุ ดังนี้

1. สถิติการเกิดคดีอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน: จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางสถิติคดีอาญา 4 กลุ่ม ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ คือ 1) คดีอาญากลุ่มที่ 1 ฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกายและเพศ 2) คดีอาญา กลุ่มที่ 2 ฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน 3) คดีอาญากลุ่มที่ 3 ฐานความผิดพิเศษ และ 4) คดีอาญากลุ่มที่ 4 คดีความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย โดยในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาคดีอาญากลุ่มที่ 2 ฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เนื่องจากเป็นคดีที่เกิดขึ้นมากที่สุดในกลุ่มผู้สูงอายุ (ไกรวุฒิ วัฒนสิน, 2561)

1.1 คดีอาญา กลุ่มที่ 2 ฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีการรวบรวมข้อมูล สถิติคดีจากหน่วยงานในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในรอบปีงบประมาณ ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สถิติคดีอาญากลุ่ม 2 ฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน รอบปีงบประมาณ พ.ศ.2561-2565

หน่วยงาน	จำนวนคดี					รวม
	2561	2562	2563	2564	2565	
กองบัญชาการตำรวจนครบาล	9,069	7,433	7,732	7,536	6,896	38,666
ตำรวจภูธรภาค 1	5,333	4,583	4,296	5,043	4,424	23,679
ตำรวจภูธรภาค 2	4,999	4,557	3,522	3,645	3,933	20,656
ตำรวจภูธรภาค 3	4,071	3,766	3,217	3,460	3,501	18,015
ตำรวจภูธรภาค 4	5,027	4,422	4,126	4,467	4,390	22,432
ตำรวจภูธรภาค 5	3,389	3,189	3,181	2,914	3,257	15,930
ตำรวจภูธรภาค 6	3,040	2,912	2,658	2,833	3,002	14,445
ตำรวจภูธรภาค 7	4,849	3,841	3,205	3,623	2,926	18,444
ตำรวจภูธรภาค 8	3,289	2,940	2,926	3,436	3,601	16,192
ตำรวจภูธรภาค 9	4,659	3,821	3,923	4,212	4,522	21,137

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

โดยในรอบปีงบประมาณ 2561-2565 กองบัญชาการตำรวจนครบาล เป็นหน่วยงาน ที่มีคดีอาญาฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินมากที่สุด รองลงมาคือตำรวจภูธรภาค 1 ตำรวจภูธรภาค 4 และตำรวจภูธรภาค 9 ตามลำดับ

1.2 คดีอาญา กลุ่มที่ 2 ฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ตามประเภทความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินคือ 1) คดีปล้นทรัพย์สิน (อุกฉกรรจ์) 2) คดีชิงทรัพย์สิน 3) คดีลักทรัพย์สิน 4) คดีฉ้อโกง 5) คดียักยอกทรัพย์สิน และ 6) คดีทำให้เสียทรัพย์สิน โดยแยกตามกลุ่มอายุของผู้เสียหาย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอ ผู้เสียหายกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ดังนี้

ตารางที่ 4 สถิติคดีอาญากลุ่มที่ 2 ฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ในผู้เสียหายกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป จำแนกตามประเภทความผิดของอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน รอบปีงบประมาณ พ.ศ.2561-2565

ฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	จำนวนคดี					รวมจำนวน
	2561	2562	2563	2564	2565	
คดีทำให้เสียทรัพย์สิน	318	288	244	266	288	1,404
คดีปล้นทรัพย์สิน	2	3	4	2	3	14
คดีชิงทรัพย์สิน	38	46	40	42	54	220
คดีลักทรัพย์สิน	1,666	1,398	1,392	1,522	1,696	7,674
คดีฉ้อโกง	717	658	560	545	561	3,041
คดียักยอกทรัพย์สิน	362	400	345	324	324	1,755

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

จากตารางที่ 4 สถิติคดีอาญากลุ่มที่ 2 ฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้เสียหายกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป แยกตามประเภทความผิดของอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน ในปี พ.ศ.2561-2565 พบว่า ในรอบ 5 ปี ประเภทของความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่พบมากที่สุดคือ คดีลักทรัพย์สิน รองลงมาคือคดีฉ้อโกง คดียักยอกทรัพย์สิน และคดีทำให้เสียทรัพย์สิน ตามลำดับ

2. ปัจจัยการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้สูงอายุและประเภทความผิดของอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้สูงอายุ

2.1 ปัจจัยการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้สูงอายุ พบว่า เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ โดยส่วนใหญ่ผู้สูงอายุอยู่บ้านตามลำพังในตอนกลางวัน เนื่องจากบุตรหลานต้องออกไปทำงาน ทำให้ไม่มีผู้ดูแลให้คำปรึกษา ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ตกเป็นเหยื่อ นอกจากการอยู่บ้านตามลำพังแล้ว ยังมีพฤติกรรมอื่นๆ เช่น ไม่สนใจในการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังเป็นกลุ่มวัยที่ไม่ติดตามข้อมูลข่าวสาร และอีกประการที่สำคัญคือการไม่เท่าทันต่อเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว รวมถึงตลอดถึงยังมีความเสื่อมตามวัยของทั้งร่างกายและจิตใจที่ทำให้ตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงได้โดยง่าย

ส่วนปัจจัยเรื่องคือสภาพแวดล้อม อาทิ ลักษณะบ้าน สภาพแวดล้อมของบ้าน ลักษณะชุมชน และความสัมพันธ์ของเพื่อนบ้าน เนื่องจากวิถีการดำรงชีวิตในสถานการณ์ปัจจุบันอีกทั้งเป็นสังคมเมืองทำให้ไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์กัน หรือความไม่พร้อมของอุปกรณ์ต่างๆ ที่เอื้อต่อการกระทำผิด ทั้งกล้องวงจรปิด ไฟส่องสว่าง ก็เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่อเช่นกัน

2.2 ประเภทความผิดของอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้สูงอายุ พบว่าส่วนใหญ่เป็นคดีฉ้อโกง ทั้งฉ้อโกงซึ่งหน้าและฉ้อโกงออนไลน์

3. แนวทางการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้สูงอายุ

ในการดำเนินการป้องกันอาชญากรรมปัจจุบัน ซึ่งเป็นการป้องกันอาชญากรรมในภาพรวม การดำเนินการส่วนใหญ่มีการบูรณาการร่วมกันทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานฝ่ายปกครอง พนักงานสาธารณสุข มีความร่วมมือกันทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนรวมถึงอาสาสมัครในชุมชน ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้สูงอายุออกเป็น 4 ประเด็นด้วยกันคือ 1) การบริหารกำลังพลและการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงาน 2) การปรับปรุงสภาพแวดล้อม/อุปกรณ์ 3) การประชาสัมพันธ์โดยการลงพื้นที่ และ 4) การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ นำเสนอตามภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวทางการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้สูงอายุ

อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

ประเภทความผิดของอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้สูงอายุ ที่พบเป็นคดีฉ้อโกง ทั้งฉ้อโกงซึ่งหน้าและฉ้อโกงออนไลน์ เป็นไปตามทฤษฎีการจำแนกประเภทเหยื่อของ Hans Von Hentig (1948) ซึ่งกล่าวไว้ว่าผู้สูงอายุ เป็นผู้ที่มีความอ่อนแอทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ มักจะตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงเกี่ยวกับทรัพย์สิน ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบพฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ ที่ส่วนใหญ่อยู่บ้านตามลำพัง เนื่องจากบุตรหลานออกไปทำงาน ทำให้ไม่มีผู้ดูแลให้คำปรึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีกิจกรรมประจำวัน (Routine Activity Theory) ของ Cohen and Felson (1979) ที่มีหลักการพื้นฐานว่าอัตราการเกิดอาชญากรรมมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติในการใช้ชีวิตประจำวัน โดยผู้กระทำผิดที่ได้รับแรงจูงใจ จากเป้าหมายที่เหมาะสม และการขาดผู้ดูแลที่มีความสามารถ อีกทั้งสอดคล้องกับปัจจัยสำคัญจากทฤษฎีเหยื่ออาชญากรรม โดย Fattah (2000) ในเรื่องขององค์ประกอบสำคัญต่อการเกิดอาชญากรรม เช่น ปัจจัยเสี่ยงกรณีขาดผู้ดูแลดังกล่าว และในกรณีนี้ผู้กระทำผิดอาจมีแรงจูงใจ หรือได้เลือกเหยื่อของตนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้ว กรณีคดีฉ้อโกงซึ่งหน้า อาชญากรจะเลือกผู้สูงอายุที่มีฐานะ เช่น ข้าราชการเกษียณที่อยู่บ้านตามลำพัง ใช้วิธีพุดคุยเพื่อหลอกลวงเอาทรัพย์สิน เป็นไปตามหลักการคิดของทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory) โดย Cornish และ Clarke (1987) ที่อธิบายแรงจูงใจของผู้กระทำผิดว่าเป็นการก่ออาชญากรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง กระบวนการตัดสินใจอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลในเรื่องของ โอกาส ค่าใช้จ่าย และประโยชน์ที่จะได้รับ อีกทั้งผู้สูงอายุที่อาศัยในชุมชนเมืองไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังเป็นกลุ่มวัยที่ไม่ติดตามข้อมูลข่าวสาร และอีกประการที่สำคัญคือการไม่เท่าทันต่อเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว รวมถึงตลอดถึงยังมีการเสื่อมสภาพตามวัยของทั้งร่างกายและจิตใจ เช่น สภาพร่างกายที่อ่อนแอลง ความจำลดลง การเห็นคุณค่าในตนเองลดลง หรือมีความเชื่อใจหรือคล้อยตามผู้อื่นได้ง่าย ตามทฤษฎีของ Schafer (1968) ที่กล่าวว่าผู้สูงอายุเป็นเหยื่อที่มีความอ่อนแอทางชีวภาพ (biological weak victims-no responsibility)

แนวทางการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในผู้สูงอายุด้านการบริหารกำลังพล ใช้การบูรณาการการทำงานระหว่างภาครัฐและเอกชนรวมถึงชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ สันทฤกษ์ บัญช่วย และ สุมนทิพย์ จิตสว่าง (2562) ที่ศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในโครงการป้องกันอาชญากรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคกลาง พบปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ 6 ปัจจัยได้แก่ 1) ผู้นำองค์กรที่มีวิสัยทัศน์ 2) สมรรถนะของพนักงานเจ้าหน้าที่ในองค์กร 3) ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติ 4) ศักยภาพขององค์กร 5) ความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายภายนอก และ 6) การมีส่วนร่วมของประชาชน และในส่วนของแนวทางการป้องกันอาชญากรรม ในด้านการปรับภูมิทัศน์ ดูแลตรวจตราอุปกรณ์ในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ สอดคล้องกับทฤษฎีป้องกันอาชญากรรมโดยสภาพแวดล้อม (Theory of Crime Prevention through Environmental Design) โดย Jeffery (1977) ที่มีหลักพื้นฐานมาจากธรรมชาติของการเรียนรู้ กล่าวคือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพจะทำให้คนร้ายพัฒนาแรงกระตุ้นในการประกอบอาชญากรรม ซึ่งมีทั้งความพึงพอใจหรือความหวาดกลัวจากการประกอบอาชญากรรม เช่น คนร้ายจะถูกกระตุ้นให้ลงมือกระทำผิดหากพบเห็นบ้านเรือนที่ตั้งอยู่ในซอยเปลี่ยวซึ่งไม่มีไฟฟ้าส่องสว่าง เป็นต้น

ในส่วนของแนวทางการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้สูงอายุ ด้านการประชาสัมพันธ์โดยการลงพื้นที่ เพื่อให้ความรู้ผู้สูงอายุ ให้อ่านทันรูปแบบต่างๆ ในการหลอกลวง ให้ความรู้ในการป้องกันตัวเองเบื้องต้น ทั้งจากคนร้ายและสื่อออนไลน์ สอดคล้องกับการศึกษาของ พิสิฐ รัชังวงษ์ และประพนธ์ สหพัฒนา (2562) ที่ศึกษาลักษณะการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมของผู้สูงอายุ โดยมีข้อเสนอแนะในการให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน เจ้าหน้าที่ตำรวจ ออกพบปะประชาชนสูงอายุ เช่น การจัดระบบอาสาสมัครเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพา การจัดระบบการดูแลกลางวันเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระให้กับครอบครัวหรือผู้ดูแล

นอกจากนี้การให้คนรุ่นใหม่เป็นอาสาสมัครเทคโนโลยี สอนให้ผู้สูงอายุรู้เท่าทันเทคโนโลยี สอนการใช้ application ต่างๆ สอดคล้องกับการศึกษาของ ณีฐรัชชัย จันทร์ทิพย์ และคณะ (2565) ที่ศึกษาการส่งเสริมเทคโนโลยีคอลเซ็นเตอร์ (call center) การดูแลสุขภาพ และการจัดการชีวิตของผู้สูงอายุยุค 5G ให้สอดคล้องกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ ในการพัฒนายุทธศาสตร์ด้านการสื่อสารโดยมุ่งเน้นยังกลุ่มผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุไทยยังคงมีการเข้าถึงเทคโนโลยีการสื่อสารยุคใหม่ไม่มากนักแต่มีแนวโน้มปรับตัวเพิ่มขึ้นในการเข้าถึงบริการสื่อสารออนไลน์ต่าง ๆ

ทั้งนี้แนวทางการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้สูงอายุด้านการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ จากการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ผ่าน Facebook ของสถานีตำรวจ และของหน่วยงานราชการ จัดทำสื่อลง YouTube, TikTok หรือ Instagram สร้างกลุ่ม Line official เพื่อแจ้งเหตุ หรือให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุ สอดคล้องกับการศึกษาของ เจนจิรา เชื้อประดิษฐ์ และกิริติ คชนทวา (2563) ศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พบว่ามีการรับรู้ถึงประโยชน์ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์ มีทัศนคติที่ดีต่อการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ และมีความตั้งใจที่จะใช้แอปพลิเคชันไลน์ต่อไป

ประการสำคัญที่ควรคำนึงถึงก็คือ การประชาสัมพันธ์โดยการเข้าถึงข้อมูลสื่อที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่นิยม อาทิ ไลน์สวัสดีตอนเช้า ควรมีการสอดแทรกการเตือนภัยต่างๆ โดยคำนึงถึงความสามารถในการเข้าถึงสื่อของผู้สูงอายุ เช่น ข้อความขนาดใหญ่ อ่านง่าย ข้อความสั้นๆ สีชัดเจน และการผลิตสื่อให้เหมาะสมต่อการสนใจของผู้สูงอายุ อาทิ หนังสือ หรือ คลิปเตือนภัยสั้นๆ สอดคล้องกับการศึกษาของ ระวีวรรณ ทรัพย์อินทร์ และญาศิณี เคารพธรรม (2560) ซึ่งพบว่าพฤติกรรมการใช้สื่อผู้สูงอายุนั้น เป็นการใช้สื่อเพื่อตอบสนองความต้องการ ด้านการรับข่าวสาร ความบันเทิง และการนำเนื้อหาไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้สูงอายุมีแนวโน้มในการใช้สื่อออนไลน์มากขึ้น และสื่อหลักอย่างโทรทัศน์และวิทยุก็ยังเป็นสิ่งเข้าถึงผู้สูงอายุได้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

1. ข้อเสนอทั่วไป

1.1 จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่าการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้สูงอายุเกิดในรูปแบบคดีฉ้อโกง ทั้งฉ้อโกงซึ่งหน้าและฉ้อโกงออนไลน์ ผู้สูงอายุถูกหลอกลวงเพื่อให้สูญเสียทรัพย์สิน โดยมิอาจชดเชยความเสียหายของผู้สูงอายุทั้งทางร่างกายและจิตใจในการก่อเหตุ อีกทั้งการไม่เท่าทันเทคโนโลยีที่เจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็ว ทั้งที่เจ้าหน้าที่ทุกภาคส่วนต่างก็มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นสิ่งสำคัญคือการผลักดันให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและให้ความรู้เรื่องกลโกงและการป้องกันตนเองผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ เพราะจากการข้อมูลที่ได้ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ให้ความสนใจในเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

1.2 ข้อมูลข่าวสารที่ทางหน่วยงานต่างๆ ดำเนินการประชาสัมพันธ์อย่างเข้มข้น ต่อเนื่อง ซึ่งส่วนใหญ่ผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ (social media) ซึ่งเป็นสิ่งที่มีประโยชน์อย่างมากต่อผู้สูงอายุ แต่เนื่องจากด้วยข้อจำกัดของความสามารถในการใช้เทคโนโลยีของผู้สูงอายุ ดังนั้นการประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ที่ทางหน่วยงานต่างๆ ดำเนินการ ประการแรกเห็นควรคำนึงถึงความสนใจของผู้สูงอายุต่อชนิดของสื่อเหล่านั้นๆ และอีกประการหนึ่งก็คือตามความสามารถในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ เห็นควรมีการพัฒนาหรือมีการสร้างนวัตกรรมของช่องทางการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์เฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ ในรูปแบบที่ไม่ซับซ้อนหรือง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูล

2. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

2.1 การป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และสามารถบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ภาครัฐจะต้องให้ความสำคัญและกำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจนและสอดคล้องกับสภาพปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้น เพื่อให้หน่วยงานทุกภาคส่วนนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมมีความต่อเนื่องและบูรณาการการปฏิบัติร่วมกันในทุกหน่วยงานของภาครัฐ ตลอดจนกำหนดมาตรการและแนวทางในการแสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาคเอกชน และชุมชนต่างๆ

2.2 จากปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นปรากฏว่าที่พักอาศัย สถานที่ทำงาน สถานประกอบการ ตลอดจนสถานที่สาธารณะ ล้วนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจกระทำผิดของอาชญากร หากสถานที่หรือภูมิทัศน์ไม่เอื้อต่อการกระทำผิด หากกระทำผิดแล้วมีโอกาสที่จะถูกจับกุม อาชญากรก็ไม่กล้าที่จะประกอบอาชญากรรม ดังนั้นภาครัฐต้องให้ความสำคัญในการกำหนดแนวทางในการวางผังเมือง ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ชุมชนเล็กๆ ไปจนถึงชุมชนเมือง ต้องมีการกำหนดผังเมืองให้เหมาะสมตลอดจนการปรับภูมิทัศน์ให้ยากแก่การกระทำผิด หรือเมื่อเกิดการกระทำผิดก็สามารถติดตามจับกุมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนชุมชน ต้องให้ความสำคัญในการสนับสนุนอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เช่น กล้องวงจรปิด ไฟฟ้าส่องสว่าง โดยมีการศึกษาทุกพื้นที่ และมีการกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำสำหรับอุปกรณ์ต่างๆ ที่ชุมชนต้องมี เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการป้องกันอาชญากรรมอย่างสูงสุด

2.4 เนื่องจากสื่อโทรทัศน์เป็นช่องทางที่เข้าถึงผู้สูงอายุได้ง่าย ภาครัฐจึงควรมีมาตรการในการกำหนดให้สื่อโทรทัศน์มีการลงข้อความแจ้งเตือน เกี่ยวกับวิธีการในการก่ออาชญากรรมและข้อปฏิบัติในการป้องกันอย่างกระชับและชัดเจน อาจเป็นคลิปสั้นๆ หรือตัวหนังสือวิ่งในแต่ละรายการตามช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบและวิธีการก่ออาชญากรรมรวมถึงการป้องกันตนเองเบื้องต้น

2.5 ภาครัฐต้องกำหนดนโยบายในการให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว มีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ สถาบันครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องสร้างให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของผู้สูงอายุในครอบครัว เช่นนี้ สมาชิกในครอบครัวจะเป็นเกราะป้องกันไม่ให้ผู้สูงอายุต้องตกเป็นเหยื่อของอาชญากร

เอกสารอ้างอิง (References)

- กฎ ก.ตร.ว่าด้วยการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2561. (2561). *ราชกิจจานุเบกษาฉบับกฎหมาย*, 135(ตอนที่ 3 ก), 10-21.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566). *สถิติผู้สูงอายุ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2565*. สืบค้น 10 กรกฎาคม, 2566, จาก <https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/1962>.
- ไกรวุฒิ วัฒนสิน. (2561). *รูปแบบการป้องกันอาชญากรรมที่กระทำต่อผู้สูงอายุ*. คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ.
- เจนจิรา เชื้อประดิษฐ์ และกิริติ คชนทวา. (2563). การยอมรับเทคโนโลยีการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ ในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 2(2), 1-17.
- ณัฐชัย จันทร์ทิพย์, ชาญเดช เจริญวิริยะกุล, วิชิต สุรดิษฐ์กูร, และสุดา สุวรรณภริมย์. (2565). การส่งเสริมเทคโนโลยีคอลเซ็นเตอร์ (Call center) การดูแลสุขภาพและการจัดการชีวิตของผู้สูงอายุยุค 5G. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 5(1), 65-80.
- พิสิฐ ระฆังวงษ์และประพนธ์ สหพัฒนา. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 10(2), 45-66.
- ระวีวรรณ ทรัพย์อินทร์ และญาติณี เคารพธรรม. (2560). สื่อกับผู้สูงอายุในประเทศไทย. *วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต*, 11(2), 367-387.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2556). *การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ.2553-2583* : กรุงเทพฯ.
- Cohen, L.E., & Felson, M. (1979). Social change and crime rate trends: A routine activities approach. *American Sociological Review*, 46, 505-524.
- Cornish, D.B., & Clarke, R.V.G. (1987). *The Reasoning Criminal: Rational Choice Perspectives on Offending*. New York: Springer-Verlag.
- Fattah, E.A. (2000). *Victimology Today Recent Theoretical and Applied Developments*. 112th International Training Course Visiting Experts' Papers. Resource Material Series N0.56. Retrieved May 10, 2023, from https://www.unafei.or.jp/publications/pdf/RS_No56/No56_09VE_Fattah2.pdf.
- Hentig, H. V. (1948). *The Criminal and His Victim: Studies in the Sociobiology of Crime*. New Haven: Yale University Press.

Jeffery, R.C. (1977). *Crime Prevention through Environmental Design (2nd Ed.)*. Beverly Hills, CA: Sage.

Schafer, S. (1968). *The Victim and His Criminal: A Study in Functional Responsibility*. Random House, New York.

RPCA-JCSC